

”Vi vill göra vårt jobb och göra det rätt,
men vi vill ju inte att någon ska dö på
grund av det”

En beskrivande studie om lärarnas etiska dilemman i
implementeringen av den nya gymnasielagen

Abstract

The “nya gymnasielagen” brought with it a risk that teacher’s marks and attendance rate reports can be a basis for whether or not newly arrived immigrant students can have a continued residence permit. Many teachers who have criticized the law have had worries for the power given to them concerning individual student’s possibilities to obtain residence permits. A striking feature in the debate is that the law can challenge the professional ethics of the teachers. The Swedish Migration Agency, however, states that the teachers have not been given any new tasks or responsibilities. They are supposed to go on doing their jobs.

Scientific research has clarified that teachers on different levels have different ethic perspectives to consider in their work. Moreover, the shifting perspective can be vague and incompatible. This might lead to a ethical dilemma concerning what action the teacher should, or should not, take. Based on a descriptive method this paper has looked into teacher’s ethical dilemmas in implementing the “nya gymnasielagen”. The paper has lined out and problemized some of the ethic perspectives the teachers have had to consider, Furthermore, the paper has made use of normative theory of ethics, all in order to illustrate the teacher’s ethical dilemmas.

Through interviews and text analysis I have made it clear that the teachers do sense that implementation of the “nya gymnasielagen” has left them with ethical dilemmas of various kinds. These dilemmas are not all of one kind, but rather moves between the different ethic perspectives that teachers have to consider.

Nyckelord: den nya gymnasielagen, implementering, etiskt dilemma, lärare
Antal ord: 9966

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Åsa Knaggård för råd och vägledning i arbetet med uppsatsen. Jag vill även rikta ett särskilt tack till intervjupersonerna som bidragit med sina reflektioner och erfarenheter, utan Er hade denna uppsats inte blivit av. Slutligen vill jag rikta ett tack till Filip Persson, Kerstin Skornicka och Urban Lundin för stöd i skrivandet.

Tack.

Lund, januari 2019

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	2
1.2	Avgränsning	2
1.3	Disposition	2
2	Bakgrund	3
3	Metod	5
3.1	Intervjuer	5
3.2	Kvalitativ textanalys.....	6
3.3	Urval och tillvägagångssätt	6
3.4	Material	7
3.5	Centrala begrepp	7
3.5.1	Etik och moral	7
3.5.2	Tjänstemän, närbyråkrater och verkställare	7
4	Teori	8
4.1	Top down och bottom up-perspektivet.....	8
4.2	Normativ etikteori	9
4.2.1	Pliktetik	10
4.2.2	Konsekvensetik	11
4.3	Diskussion om deontologi och teleologi	11
4.3.1	Konsekventialism eller icke-konsekventialism	11
4.3.2	Teleologi och deontologi.....	12
4.3.3	Teleologi och icke-konsekventialism.....	12
4.4	Lärarna och normativ etik	13
4.5	Etiktrappan	14
4.5.1	Förvaltningsetik.....	15
4.5.2	Professionsetik	15
4.5.3	Egenetik.....	15

4.6	Lärarna och etiktrappan.....	16
5	Operationaliseringar	18
6	Resultat	19
6.1	Professionsetik och pliktetik	19
6.2	Professionsetik och konsekvensetik	21
6.3	Egenetik och konsekvensetik	23
7	Analys.....	25
7.1	Sammanfattning av analys	27
8	Diskussion	28
8.1	Metoddiskussion.....	28
8.2	Resultatdiskussion.....	28
8.3	Avslutande ord	29
9	Vidare forskning	30
1	Referenser	31
1.1	Intervjuer	31
1.2	Offentliga källor	31
1.3	Litteratur.....	31
2	Bilaga 1 – intervjuguide	34

1 Inledning

Till följd av flyktingkrisen 2015 beslutade Sverige att minska på antalet asylsökande genom att ändra kriterierna för uppehållstillstånd. Samtidigt ökade Migrationsverkets handläggningstider, vilket ledde till att några av de ensamkommande barnen (vidare nämnda som nyanlända) hann fylla 18 år innan de fick sitt första beslut om uppehållstillstånd. Detta innebar att de istället för att bedömas som barn, bedömdes utefter kriterierna som gäller för vuxna asylsökande. Regeringen ansåg att många av dessa ungdomar hade haft möjlighet till uppehållstillstånd om dessa hade bedömts enligt de kriterier som gäller för barn. Därför valde regeringen att utforma en ny lag som innebar att de nyanlända fick nya möjligheter att stanna i Sverige (Betänkande 2017/18:FiU49).

En reviderad version av lagen, den nya gymnasielagen, infördes den 1 juli 2018 och ger möjlighet till ett nytt beslut för uppehållstillstånd om den nyanlända bedriver eller har för avsikt att bedriva gymnasiestudier (Migrationsverket 2018).

Den nyanlända kan få uppehållstillstånd för studier på minst 13 månader som kan förlängas beroende på hur lång studietid den nyanlända har. Den som beviljats uppehållstillstånd om mer än 13 månader måste varje år redovisa att den aktivt deltagit i studierna genom att till exempel lämna in närvarointyg eller betyg. Om den nyanlända inte gör detta kan Migrationsverket antingen ompröva eller dra tillbaka uppehållstillståndet (Ibid.).

Lärarnas yrkesetiska råd anser att en elevs möjlighet att få stanna i Sverige inte bör avgöras av en lärares betygssättning eller bedömning med hänvisning till att detta strider mot lärarnas professionsetik (Läraryrket 2017). Eftersom en del av lärarnas professionsetik är, att lärarna inte ska lämna ut uppgifter om elever, inte påverkas vid betygssättning och bedömningar samt ansvara för elevernas kunskapsutveckling (Tenfält 2017).

Lärarna uttrycker en oro över att det blir de som avgör huruvida en elev får stanna i Sverige eller inte (Wallström 2018). Enligt Migrationsverket får inte lärarna några nya arbetsuppgifter - de ska fortsätta att följa de lagar och regler som deras profession omfattas av, vad detta får för konsekvenser för de nyanlända eleverna är upp till Migrationsverket att bedöma inte lärarna (Tenfält 2017).

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att redogöra, nyansera och öka förståelsen för de etiska dilemman som lärarna upplever i implementeringen av den nya gymnasielagen. Frågeställningen blir

”Vilka etiska dilemman upplever lärarna i implementeringen av gymnasielagen?”

1.2 Avgränsning

Det kan finnas många andra anledningar som kan beskriva lärarnas förhållningssätt gentemot den nya gymnasielagen som inte tas upp i denna uppsats. Denna uppsats är begränsad till att studera lärarnas etiska dilemma i implementeringen av den nya gymnasielagen. Anledningen till valda perspektiv är för att det var framträdande i kontakten med intervjupersonerna och i det empiriska materialet.

1.3 Disposition

Kapitel två kommer att redogöra för bakgrunden till vad gymnasielagen är och varför den uppstod. Nästkommande kapitel, kapitel tre behandlar metodval, urval och tillvägagångssätt som används i processen med uppsatsen. I kapitel fyra redogörs de teoretiska utgångspunkter och uppsatsens analysverktyg med en efterföljande teoretisk diskussion kopplad till lärarna och etiska dilemman. Detta avslutas med en operationalisering av analysbegrepp i kapitel fem, detta kapitel redogör för hur begreppen och matrisen kommer att användas i uppsatsen. Därefter presenteras undersökningens resultat och analys i kapitel sex – åtta. Uppsatsen avslutas med en metod- och resultatdiskussion i kapitel nio samt ett avsnitt om vidare forskning i kapitel tio. Bifogad intervjuguide finns återfinns i kapitel elva.

2 Bakgrund

År 2015 kommer det ett rekordhøgt antal asylsökande till Sverige. Detta gör att det svenska asylsystemet tillsammans med andra samhällsfunktioner utsätts för ett høgt tryck och stora påfrestningar. Av den anledningen presenterar regeringen den 24 november 2015 ett förslag för att få ner antalet asylsökande. Regeringen föreslår därför att en tidsbegränsad lag: Lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (Lag 2016:752) som ska gälla från och med den 20 juli 2016 (Prop. 2015/16:174).

Lagen innebär bland annat att det etableras tillfälliga uppehållstillstånd (TUT) istället för permanenta uppehållstillstånd (PUT). I lagen tas möjligheten till uppehållstillstånd bort för gruppen ”övriga skyddsbehövande” och begränsningar för uppehållstillstånd görs även för gruppen med ”synnerligen eller särskilt ömmande” omständigheter (Ibid.).

När regeringen föreslog den tillfälliga lagen var tanken att barn och barnfamiljer som ansökte om asyl innan 24 november 2015 inte skulle påverkas av ändringarna. Men till följd av de långa handläggningstiderna hos Migrationsverket hann en del av de nyanlända barnen bli vuxna innan de fick sitt första beslut om sin asylansökan. Detta innebär att de fick sin ansökan prövad i enlighet med den tillfälliga lagen och de kriterier som avser vuxna asylsökande istället för de kriterierna som omfattar barn (Ibid.).

Många av dessa barn som hunnit bli vuxna hade haft möjligheter att få stanna om de fått sin asylansökan prövad utifrån kriterierna som omfattar barn istället för de kriterierna som omfattar vuxna. Regeringen gjorde bedömningen att dessa barn dessutom under en lång tid befunnit sig i Sverige utan familj och att de under tiden gått i skolan här och hunnit rota sig i Sverige. Dessutom har den långa väntan på beslut från Migrationsverket gjort att gruppen varit extra utsatt, då större delen av deras tid i Sverige präglats av oro och stress över framtiden.

Regeringen ansåg att dessa ensamkommande barnen som hunnit bli vuxna skulle få en ny chans till uppehållstillstånd (Ibid.).

Det som skiljer den gamla gymnasielagen och den nya gymnasielagen är bland annat att yrkesutbildningar ingår som en godkänd utbildning enligt den nya gymnasielagen. Den gamla gymnasielagen innebär att en utvisning stoppades automatiskt när den nyanlände ansökte om uppehållstillstånd med studier som grund. Med den nya gymnasielagen kan Migrationsverket avvakta med ett beslut under tiden som de utreder ärendet (SFS 2017:353).

För att få uppehållstillstånd enligt den nya gymnasielagen behöver den nyanlände senast den 24 november 2015 ha ansökt om asyl eller uppgett för kommunen att den ämnar söka asyl.

Den nyanlända måste ha registrerats som ensamkommande barn när ansökan inkom och måste ha väntat minst 15 månader på beslut. Utöver det behöver den nyanlända varit minst 18 år vid beslut om utvisning, beslutet ska i sådana fall ha inkommit tidigast den 20 juli 2016 (Migrationsverket 2018). Den nyanlända ska studera eller ha en avsikt att studera på någon av de utbildningarna som är godkända enligt den nya gymnasielagen (gymnasieskola, folkhögskola yrkesutbildning). Den nyanlända kan söka alla utbildningar som räknas som gymnasienivå eller introduktionsprogram (Ibid.).

3 Metod

Eftersom uppsatsen vill förstå lärarnas förhållningssätt gentemot gymnasielagen har den gjorts som en beskrivande studie. Målet med uppsatsen är inte att ge någon helhetsbild eller att återge ett representativt resultat för hela lärarkåren. Uppsatsen vill snarare sträva efter att ge en nyanserad bild av hur det går att förstå lärarnas etiska dilemman när de ska implementera den nya gymnasielagen. Resultatet är endast baserat på det material uppsatsen haft tillgång till och de personer som intervjuats (Teorell –Svensson 2007 s, 98).

3.1 Intervjuer

Det som varit framträdande i intervjuerna med lärare är att det rör sig om etiska dilemman i samband med implementeringen av gymnasielagen.

Intervjuerna har genomförts på telefon. Att genomföra telefonintervjuer har lett till att jag kunnat nå fler intervjupersoner runt om i landet (Kvale –Brinkmann 2014 s, 90).

Intervjupersonerna har fått en kort presentation om gymnasielagen och fått information om debatten kring lärarnas betygssättning och närvarorapportering. Intervjupersonerna har frivilligt deltagit i studien och även informerats om syftet med intervjun (Ibid. 2014 s, 20). Intervjupersonerna har även informerats om att samtalet spelats in för mina egna anteckningar och att de kommer att vara anonyma i undersökningen. Vid förfrågan har jag tydliggjort anonymiteten genom att bekräfta att jag intervjuat verksamma på fler skolor, på fler orter och på olika program (Ibid. 2014 s, 107).

Intervjuerna har genomförts med en semistrukturerad karaktär med ett fast frågeschema med möjlighet till att ställa följdfrågor för att tydliggöra lärarnas tankar (Teorell & Svensson 2007 s. 90). I intervjun har jag varit noga med att låta intervjupersonerna ta in sina egna dimensioner som de ansett relevanta. Jag har sedan följt upp dessa med följdfrågor genom att be intervjupersonen att utveckla eller genom "hur och varför"-frågor (Kvale – Brinkmann 2014 s, 20).

I strävan efter att behålla objektiviteten i intervjun har jag ställt så generella och korta frågor som möjligt och låtit intervjupersonen själv utveckla sina svar. Jag har i intervjun undvikit att bekräfta och/eller dementera intervjupersonens tankar. När jag velat klargöra så att jag uppfattat/tolkat intervjupersonen korrekt har jag verifierat detta med intervjupersonen under intervjuns gång (Ibid. 2014 s, 206).

3.2 Kvalitativ textanalys

Utöver intervjuerna har uppsatsen kompletterats med kvalitativ textanalys av befintligt material såsom riksdagskällor, digitala debattartiklar och remissvar. Syftet med detta har varit att försöka hitta en konsensus mellan det som intervjupersonerna sagt och det som står i det empiriska materialet. Utgångspunkten var att klassificera de ståndpunkterna och argumentationerna som låg till grund för lärarnas kritik mot gymnasielagen (Esaiasson et al. 2012 s, 211). Innan textanalysen fanns en preliminär tolkning av att det finns ett etiskt dilemma som försvårar för lärare att implementera gymnasielagen. Därför gjordes sökningar på debattartiklar som berörde ämnet. Förhoppningen var att detta skulle antingen bekräfta eller dementera teorin om att det lärarna upplever ett etiskt dilemma i implementeringen av den nya gymnasielagen. (Teorell – Svensson 2007 s, 99).

3.3 Urval och tillvägagångssätt

Ett återkommande svar från intervjuerna var att ta kontakt med lärare som arbetar inom språkintröduktion. Anledningarna har varit att de lärarna har närmare kontakt med de nyanlända som berörs av gymnasielagen och att de är mer insatta i lagen. Det har därför varit av intresse att i första hand komma i kontakt med lärare på språkintröduktion. Kriterierna för urvalet har då varit betygssättande lärare på språkintröduktion. Till följd av tidsbrist gick det inte att få ihop tillräckligt många lärare som arbetar på språkintröduktion. Kriterierna har därmed utvidgats till lärare som har något att uttala sig om gällande den nya gymnasielagen.

En annan del som fått styra urvalet är de etiska överväganden vid intervjuer. Det har framförallt varit konfidentialitetskravet som har fått styra urvalet av intervjupersoner. För att kunna säkerställa att intervjupersonerna förblir anonyma är intervjupersoner från olika skolor, program och städer i Sverige (Teorell – Svensson 2007 s, 21).

Intervjupersonerna har valts ut efter digital sökning på ”kontaktuppgifter” och ”gymnasielärare”. Urvalet som gjorts i debattartiklar har gjorts genom digitala sökningar på “lärare”, “gymnasielagen”, eller “lärare, “kritik” “gymnasielagen”. Sedan har artiklar som uttalat sig om etiskt dilemma valts ut.

3.4 Material

För faktaredogörelse har uppsatsen använt sig offentliga källor såsom yttranden, betänkande och propositioner. Detta har kompletterats med material från Lärarnas yrkesetiska råd och med debattartiklar i problemformuleringen. För de teoretiska utgångspunkterna har statsvetenskaplig litteratur använts samt teoriböcker om normativ etik och pedagogik. För att få en generell överblick över teoriavsnittet har även engelsk litteratur använts. Det styrande materialet för resultat- och analysdelen har varit intervjuerna som även kompletterats av debattartiklar för att understödja lärarnas resonemang.

3.5 Centrala begrepp

3.5.1 Etik och moral

I vardagligt samtal används etik och moral synonymt. Moral avser dock sättet man handlar på (är det en god eller ond gärning, gör jag rätt eller fel) medan etik handlar om reflektionen över handlingarna, varför förhåller jag mig som jag gör, vilka värden och normer är det som styr mig. Etiken är alltså reflektionen över moralen (Gren 2001 s, 14). Uppsatsen berör lärarnas etiska dilemma och avser alltså inte att värdera handlingarna utan värdera de reflektioner lärarna har till den nya gymnasielagen.

3.5.2 Tjänstemän, närbyråkrater och verkställare

I uppsatsen benämns *tjänstemän*, *närbyråkrater* och *verkställare* vilket i denna uppsats är synonyma benämningar på lärarna.

4 Teori

Detta kapitel redogör för värdet av att undersöka lärarnas etiska dilemma i implementeringen av ett politiskt beslut – den nya gymnasielagen. Detta görs genom en presentation av botten up-perspektivet vid analys av implementeringsproblem. Uppsatsen kommer vidare att redogöra för de etiska perspektiven, normativ etikteori och etiktrappan som är uppsatsens analysverktyg. Slutligen diskuteras de etiska perspektiven i relation till lärarnas etiska dilemma.

4.1 Top down och botten up-perspektivet

Två framträdande författare som påverkar implementeringsforskningen är Pressman och Wildavsky med sin bok "implementation" (1984) la grunden för modern implementeringsforskning. Kärnan i deras verk är förståelse för implementeringsproblemet – det vill säga när utfallet av det som ska implementeras inte blir såsom det är tänkt. Genom att kartlägga de olika vägarna uppifrån och ner söker implementeringsforskaren efter det som kan ha gått fel - detta kallas top down-perspektivet (Wegrich 2016).

Detta har senare utvecklats av bland andra Mazmanian och Sabatier (1981) som tog fram en modell för att fånga upp vilka faktorer som behövs för att kunna implementera på ett lyckat sätt. De tog fram 17 olika kriterier som till stor del bygger på en utveckling av Pressman och Wildavsky tidigare arbete (Ibid.).

I de tidigare studierna av implementering där Mazmanian och Sabatier bidragit mycket har fokus varit att studera ett politiskt beslut utifrån styrningsperspektivet top down. Fokus i detta perspektiv ligger på frågor som rör organisation, strukturer och kommunikation. Top down-perspektivet menar att det går att analysera implementeringsproblem genom analys av organisationen som en hierarkisk linje med centraliserade organisationer, tydlig kommunikation lojala verkställare och kontrollmekanismer (Friedman 2008).

I motsats till detta menade statsvetaren Michael Lipsky, att det går att analysera implementeringsproblem genom att studera organisationer nerifrån och upp i ett botten up - perspektiv. Han kom att mynta termen "närbyråkrater" som syftar på de som verkställer politiska beslut (Deleon – Deleon 2002 s, 470).

Lipsky menade att många organisationer är alldeles för komplicerade för att kunna styras med precisa regler och instruktioner utan att ta hänsyn till de olika omständigheterna som närbyråkrater har att förhålla sig till. Enligt Lipsky går det inte att tillämpa de kontrollmekanismer och hierarkiska strukturer som förespråkas av top-down-perspektivet. Anledningen till detta är att det bortser från de omständigheter och förhållningssätt som närbyråkrater har till det arbete de ska utföra (Friedman 2008).

Även Pressman och Wildavsky (1984 s, 102) problematiserar förenklingen av top-down-perspektiv och skriver att det som går i teorin inte alltid fungerar i praktiken. För även om samtliga aktörer som ska implementera är överens kan det bli svårt att verkställa i praktiken. Anledningarna till detta kan vara allt ifrån inkompetens, prioriteringar, roller och ansvarsområden samt de konflikter som kan uppstå med detta som grund. Ett politiskt beslut som initialt kan verka som enkelt och med få aktörer kan helt plötsligt bestå av fler aktörer med egna intressen. Trots samförståndet uppstår implementeringsproblem eftersom aktörerna har olika perspektiv på hur arbetet ska utföras (Pressman – Wildavsky 1984 s, 113).

Det är just på grund av särskilda omständigheter och aktörers prioriteringar som Lipsky menar att det är viktigt att studera implementeringen utifrån de som i praktiken ska implementera besluten. Att ignorera närbyråkrater kan vara farligt ur ett analysperspektiv eftersom det finns risk för att analysen missar viktiga faktorer som kan förklara implementeringsproblemet (Deleon –Deleon 2002 s, 470).

4.2 Normativ etikteori

Normativ etik är vilka etiska grunder som en handling utgår från. Inom teorin särskiljer man på den deontologiska och den teleologiska skolan. Uppsatsen kommer att begränsas till delar av den normativa etikteorin, nämligen pliktetiken och konsekvensetiken.

Pliktetiken ingår i de deontologiska teorier som värderar själva principerna och reglerna för handlingen högst. Konsekvensetiken ingår i de teleologiska teorier som betonar konsekvenserna av handlingen. I deontologin är handlingen i sig central. Grunden för handlandet är huruvida handlingen är rätt eller fel. Handlingen vilar på en känsla av plikt och att göra rätt. Här är konsekvenserna av handlingen sekundära (Gren 2001 s, 181–182). Filosofen Immanuel Kant (1724–1804) var förespråkare av pliktetiken och myntade bland annat en av pliktetikens grundprincip ”det som är rätt för en person är rätt för alla under samma omständigheter.” (Lundquist 1991 s, 14).

Enligt pliktetiken är det principerna, plikterna och förnuftet som är det centrala. En handlingens etiska korrekthet ska inte avgöras genom känslor eller genom handlingens konsekvenser. De som utför handlingen ska förhålla sig

opartiskt och neutralt utgå från sin plikt samt behandla alla lika utifrån plikten (Gren 2001 s, 183).

Konsekvensetiken, som tenderar att ställas i motsatsförhållande till pliktetiken, innebär att det är handlingens konsekvenser som avgör huruvida handlingen är moraliskt korrekt eller inte. Denna utgår från utilitarismen och förespråkar att alltid sträva efter att maximera positiva konsekvenser för samhället. Detta gör, i motsats till pliktetiken att en handling som är god i en situation kan vara ond i en annan situation beroende på vilka konsekvenser handlingen får. De som förespråkar denna teori menar att det är acceptabelt att avvika från goda principer så länge konsekvenserna av handlingen blir bra (Ibid.).

4.2.1 Pliktetik

En av de mest kända företrädare för pliktetiken är Immanuel Kant som genom sina kategoriska imperativ menade på att det fanns handlingar som bör göras av rätt skäl - nämligen vår plikt känsla. Kants kategoriska imperativ innebär inte att det går att göra på ett sätt (ett hypotetiskt imperativ) utan snarare att vi ovillkorligen är bundna att handla på ett sätt, det vill säga, en uppmaning om hur en enskild individ bör handla (Tännsjö 2012 s, 61).

Det grundläggande för Kants kategoriska imperativ är förenklat: hur hade det sett ut om alla gjorde på samma sätt? Ett exempel på detta är att inte ljuga. Om jag ljuger innebär det att jag tillåter alla människor att ljuga och det skulle inte vara hållbart därför bör jag inte ljuga. Detta överensstämmer med Kants universalitetsprincipen som innebär att det som gäller för alla måste vara grunden i alla handlingar. (Tännsjö 2012 s, 62–63).

Ett annat exempel vore att man inte får ta sitt eget liv eftersom det skulle innebära att alla skulle få begå självmord. Den kritiken som finns mot detta är att levnadsregeln i sig inte är fastställd i relevansen för sammanhanget. Ett exempel är om en person är svårt sjuk, olycklig och inte känner några framtidsutsikter och vill ta sitt liv. Individens, person A kan då i enlighet med universalitetsprincipen sätta sitt handlande i sammanhanget - om en annan person, person B med samma förutsättningar som person A (svårt sjuk, olycklig och utan framtidsutsikter) vill begå självmord kan det vara en acceptabel handling. Detta skulle i sig inte innebära att person A anser att alla människor i alla sammanhang bör ta sitt liv. Enligt pliktetiken kan inte vissa medel helga några ändamål, det är inte tillåtet att till exempel döda för att rädda människoliv eller utföra handlingar i syfte för att göra gott om handlingen i sig frångår från det kategoriska imperativet (Ibid.).

4.2.2 Konsekvensetik

Konsekvensetiken – även kallad utilitarismen är ursprungligen från 1700-talet och formades av den brittiska filosofen Jeremy Bentham (1748–1832). Inom Utilitarismen görs en skarp distinktion mellan vad som är rätt (det riktiga) och orätt (det felaktiga) samtidigt som det inte anses som en plikt att göra det som är rätt. Bara för att handling är riktig betyder det inte att den bör utföras utan att det är tillåtet att utföra handlingen. I en situation där en hamnar bland flera olika handlingsalternativ ska den som utgår från utilitarismen se över vilka av alternativen som får bäst konsekvenser (Tännsjö 2012 s, 24–25).

De invändningar som finns mot utilitarismen är att den är svår att tillämpa och att den kräver för mycket. (Ibid. 2012 s, 32).

Frågan om utilitarismen och konsekvensetikens tillämpning avser huruvida en person kan omfatta alla tänkbara konsekvenser i sitt handlande. Speciellt om dessa sträcker sig långt fram i tiden, hur är det möjligt att överblicka alla eventuella konsekvenser? Förespråkarna av konsekvensetiken tenderar att svara att konsekvensetiken behöver ses som en beslutsmetod snarare än som ett kriterium eftersom tanken är att göra sitt bästa utifrån kända konsekvenser. En sammanfattning på detta är att utilitarister maximerar utifrån ett förväntat värde eller en förväntad nytta av sina handlingar (Ibid. 2012 s, 32–33).

4.3 Diskussion om deontologi och teleologi

Forskare tenderar vilja framställa deontologi och teleologi som två olika läror trots att det inte finns en skarp skiljelinje mellan dessa (Quong 2018). Denna del kommer att redogöra för de olikheter och likheter som finns mellan den deontologi (pliktetiken) och teleologi (konsekvensetiken).

4.3.1 Konsekventialism eller icke-konsekventialism

Konsekvensteorin betonar moraliskt korrekthet utifrån vad som producerar eller maximerar de bästa konsekvenserna. För att bedöma huruvida en handling är bra eller dålig så är det enbart konsekvenserna av handlingen som är det viktiga. Motståndare till konsekvensteorin menar att det går att bedöma en handling som moraliskt korrekt utan att behöva ta hänsyn till konsekvenserna. Detta innebär dock inte att konsekvenserna måste uteslutas vid bedömning av en handling (Quong 2018).

4.3.2 Teleologi och deontologi

De teleologiska teorierna där konsekvensteorin ingår utgår från att en handling är moraliskt korrekt när det goda konsekvenserna maximeras av handlingen. De deontologiska teorierna anser istället att det som är moraliskt korrekt kan vara självständigt från det goda och behöver alltså inte innebära att det goda maximeras. Det goda och det moraliskt korrekta behöver alltså inte hänga samman (Quong 2018).

Utilitarism är ett exempel på en teleologisk teori. Det goda är självständigt identifierat som lycka och det moraliskt korrekta är definierat som maximering av lycka. Eftersom denna teori hänger ihop med konsekventialism tenderar filosofer att sätta deontologiska teorier i motsatsförhållande till konsekventialism vilket inte riktigt stämmer (Ibid).

Deontologiska teorier definieras återkommande som icke-teleologiska istället för att se på deontologin som en förespråkare för de goda handlingarna isolerat från konsekvenserna. Alla etiska teorier och doktriner väger i mer eller mindre utsträckning alltid in konsekvenserna.

Deontologiska teorier både förespråkar och tar med konsekvenser i sin bedömning.

Det kan vara som så att en moraliskt korrekt handling enbart grundar sig på de konsekvenserna den producerar men där den inte är ute efter att maximera det goda. En annan del skulle kunna vara att definiera det goda som lycka och det moraliskt korrekta skulle vara att se till att lyckan är jämlik i samhället. Detta skulle både vara teleologi och deontologi eftersom det goda är det centrala utan att det behöver maximeras. Utgångspunkten är snarare att det ska fördelas på ett jämlikt sätt. Syftet inte är att maximera det goda utan snarare att fördela det goda (lyckan) på ett sätt som anses jämlikt (Ibid.).

4.3.3 Teleologi och icke-konsekventialism

Även icke-konsekventialistiska teorier kan vara teleologiska. Teleologiska teorier definieras av att det som är moraliskt korrekt är det som maximerar det goda. Medan detta passar naturligt in i konsekventialism går det också att argumentera för att det goda inte nödvändigtvis behöver vara konsekvenser. Det goda kan även finnas i själva handlingen eller reglerna i sig vilket innebär att det går att maximera det goda utan att uteslutande hänvisa till konsekvenserna utan istället till själva handlingen eller reglerna. Det goda kan alltså redan finnas i reglerna eller i själva handlingen i sig. Dessa handlingar skadar inte någon på något sätt. Om det alltså går att separera handlingen från dess konsekvenser går det att maximera det goda genom att uteslutande följa och alltid agera utefter de regler och handlingarna som redan i sig innehåller välgörande intentioner. Om handlingarna kan separeras går det att kategorisera dessa inom teleologisk och icke-konsekventialism (Ibid.).

De skillnaderna som finns mellan teleologiska och deontologiska teorierna korsar och pendlar mellan konsekventialister och icke-konsekventialister.

Detta är viktigt att ta med eftersom det annars blir en förenkling att enbart kategorisera det mellan teleologi och deontologi (Ibid.).

4.4 Lärarna och normativ etik

Socialpsykologisk forskning har påvisat att när lärare gör bedömningar med fakta istället för åsikter som grund uppfattas det rättvist oavsett vad utfallet blir för den enskilda eleven. En lärare som inte är neutral kan istället uppfattas som orättvis vilket kan leda till misstro gentemot läraren och i värsta fall mot samhällsintuitioners möjligheter att upprätthålla överenskomna regler (Alm – Colnerud 2010).

Att lärare gör felaktiga bedömningar kan bygga på det blir fel när en enskild lärare ska tolka eller tillämpa betygssystemet. Detta kan handla om att läraren får svårt att vara neutral gentemot eleverna och sätter betyg efter egna uppfattningar om eleverna. Detta trots att lärare inte ska låta andra faktorer än elevens studieprestationer spela en avgörande roll för betyget. För när läraren sätter betyg på andra grunder än elevens studieprestationer blir det svårt för läraren att motivera de utdelade betygen, hela proceduren med betygssystemet blir rättsosäkert samt att det blir omöjligt att använda betyg som ett urvalsverktyg. På senare tid har det diskuterats huruvida lärare istället för att enbart sätta betyg efter prestation ska sätta betyg efter elevernas behov (behovsprincipen). Detta skulle dock leda till att läraren avviker från principen om att alla ska behandlas lika (Alm – Colnerud 2010).

Den svenska filosofen Roger Fjellström menar att betygssättningen är en känslig fråga då det får avgörande konsekvenser för eleverna. Vetskapen om konsekvenserna kommer i slutändan att påverka hur läraren väljer att handla vid betygssättning. Det är därmed inte ovanligt att lärare anser att betygssättningen är en av de svåraste uppgifterna i professionen (Fjellström 2002b s, 79). Detta blir särskilt tydligt när lärare behöver sätta ett lågt betyg på en elev som läraren uppmuntrat och där eleven ansträngt sig men ändå inte uppnått godkända resultat (Alm – Colnerud 2010).

Fjellström (2002b s, 78) exemplifierar dilemmat med en lärare (kallad Meta) som ska sätta betyg på en elev med invandrarbakgrund (kallad Ismail). Meta har uppmuntrat Ismail att anstränga sig och Ismail har påvisat ansträngningar men dessa har inte räckt till. Samtidigt har inte Ismail rätt förutsättningar hemifrån för att kunna klara av skolan. Om Meta inte sätter godkänt vet hon att det får mycket negativa konsekvenser för eleven. Om läraren sätter betyget godkänt kan det leda till positiva konsekvenser och att eleven stimuleras och motiveras att fortsätta anstränga sig. Samtidigt kan detta även signalera att eleven inte behöver anstränga sig mer än vad han redan gjort.

Fjellström (2002b s, 80) vill genom exemplet påvisa att det går att använda betyg för att stimulera elever att prestera bättre. Han misstänker att lärare använder betyg som ett sätt att stimulera prestation. Detta sker genom att lärare

sätter högre betyg än vad elever förtjänar för att de ska bli duktigare eller prestera bättre. Han gör senare en jämförelse mellan att sätta ett Mycket Väl Godkänt - betyg på en duktig elev som egentligen kanske bara förtjänar ett Väl Godkänt-betyg eller att sätta Godkänt-betyg på en elev som är i desperat behov av ett godkänt. Fjellström ifrågasätter om det inte borde vara tvärtom eftersom det är viktigare för elev A att bli godkänd än vad det är för elev B med Väl Godkänt-betyg att få Mycket Väl Godkänt-betyg.

I lärarnas styrdokument framgår det att lärarna ska ta hänsyn till elever som har behov av särskilt stöd och läraren bör därmed visa solidaritet med en elev som är svag. Fjellström reflekterar vidare över huruvida det inte vore mer acceptabelt att använda stimulans till de svaga eleverna istället för till de starka (Ibid.).

Fjellström (2002b s, 81–82) jämför skolan med rättsväsendet som premierar saklighet och rättvisa och ska döma utefter vad som hänt. Detta kan liknas vid att lärarnas betyg blir en del av rättsväsendets gärningsbeskrivning, fastställande av skuld och beslut om påföljder. När rättsväsendet, i sitt mycket strikta bedömningssystem ska besluta om påföljd för ett brott tas det hänsyn till vem som utfört brottet (tidigare dömd, ung människa, ordnade förhållanden) och vilka konsekvenser och stimulans påföljden kan få. I betygssättningen ges det dock inte något utrymme över att reflektera över påföljdens konsekvenser och stimulans. Tvärtom görs det en distinktion mellan att stötta elever och betygssättningen. Skolan är visserligen till för att förbereda eleverna för ett samhälle där prestationer är centrala men menar att lärare, även i ett strikt bedömningssystem behöver ett utrymme att få värdera in konsekvenserna av deras bedömningar (Fjellström 2002b s, 80). Fjellström anser att det saknas en diskussion de moraliska betygssättningsfrågor och att avsaknaden felaktigt kan tolkas som att betygssystemet är mekaniskt och att det står över allt annat. (Fjellström 2002b s, 82).

4.5 Etiktrappan

Intresset för att studera offentlig förvaltning har sin grund i att förvaltningen i stor utsträckning påverkar samhället men även har en avgörande roll för samhällsmedborgare. Vid studiet av offentlig förvaltning är det svårt att avgöra hur en enskild tjänsteman bör agera eftersom de kan ha flera olika krav att förhålla sig till. Dessa krav är inte alltid förenliga med varandra (Lundquist 1991 s, 12) Lundquist (1991 s, 35) menar också att, utöver dessa krav har tjänstemän även etiska system att förhålla sig till. Dessa etiska system kan sammanfattas med "etiktrappan" och utgörs av förvaltningsetik, professionsetik och egenetik (Bengtsson 2012 s, 178).

4.5.1 Förvaltningsetik

Förvaltningsetiken, som gäller offentligt anställda, innebär att lärarna ska arbeta utifrån de lagar som ligger till grund för deras arbete. De ska även arbeta med respekt och hänsyn för människors integritet, offentlighet- och sekretessprincipen och service. (Bengtsson 2012 s. 178).

4.5.2 Professionsetik

Professionsetiken innebär att olika professioner har en specifik etik att förhålla sig till som är kopplad till det arbetet de utför. Även lärarna omfattas av en professionsetik som ligger till grund för det arbete de ska utföra (Lundquist 1991 s. 36).

Några centrala delar av lärarnas professionsetik är att vara opartiska vid bedömningar och betygssättning, att upprätthålla förtroendefulla relationer med elever och att vara försiktig med att lämna ut eller vidarebefordra information som inte gagnar elevens bästa. Läraren ansvarar även för att eleverna har goda förutsättningar för att lära sig och utvecklas (Läraryrket 2014).

Ur ett etiskt perspektiv ska läraren bearbeta etiska dilemman som uppstår i arbetet, påtala fel och i yttersta fall aktivt ingripa mot saker som strider mot den människo- och kunskapssyn som lärarprofessionen bygger på. Slutligen har läraren ett samhällsuppdrag som styrs av lagar och styrdokument (Ibid.).

4.5.3 Egenetik

Egenetiken är lärarnas personliga etik som avgör hur de som individer förhåller sig till vad som är rätt och fel, gott och ont (Bengtsson 2012 s, 178). Denna etik står självständig från lärarnas förvaltnings- och professionsetik. Egenetiken kan vara föreställningarna som individen har om vad som är moraliskt eller etiskt korrekt sätt att handla. Grunden till detta kan vara samvete eller annan personlig övertygelse. (Lundquist 1991 s, 36)

Det är förekommande att lärare i deras roll som tjänstemän hamnar i dilemman när de ska ta hänsyn till de olika relationerna de etik som medföljer. Det förväntas av dem att de dels ska lyda sin överordnad, dels ska de följa de lagarna och förordningarna som finns och dessutom ska de finnas där för eleverna.

Detta dilemma brukar benämnas som tjänstemannens dilemma (Lundquist 1991 s, 81–82). En del av det dilemmat är hur lärarna ska förhålla sig till sina elever, ska de förhålla sig neutralt till eleverna och behandla alla elever opartiskt lika eller ska de visa eleverna medkänsla? (Lundquist 1991 s, 91).

4.6 Lärarna och etiktrappan

Gunnel Colnerud, forskare inom moral och etik har i sin studie ”Moral stress in teaching practice” (2015) undersökt lärarnas moraliska stress kopplat till lärarnas upplevelse av arbetsöverbelastning.

Colnerud (2015 s, 1) kommer i sin studie fram till att moralisk stress kan orsakas av att lärare tvingas agera mot sitt eget samvete och egenetik - till exempel när de vet vad som är rätt att göra men begränsas av institutionella lagar och regler. Det finns dels yttre omständigheter – regler som de har att förhålla sig till samt inre omständigheter såsom inre moraliska konflikter som kan ligga till grund för den moraliska stressen hos lärarna.

Darling-Hammond (1985, refererad i Colnerud 2015) menade att det är en del av lärarprofessionen att implementera politiska beslut. även om det innebär att läraren behöver agera mot yrkesetiken och där agerandet kan ha en negativ konsekvens för eleven.

Jackson (1968, refererad i Colnerud 2015 s, 3) skriver att lärare dels ska visa skolan som institution lojalitet och dels visa lojalitet till eleverna. Dessa lojaliteter är menade att samvariera men kan hamna i konflikt med varandra. Lärarna kan hamna i en situation där lagar och styrdokument hamnar i konflikt med lärarnas professionella åtagande och deras moraliska och etiska övertygelser.

Fjellström (2002a) anser att det är problematiskt med lärarnas olika lojaliteter och de etiska perspektiv som medföljer. Han menar på att det är av intresse att studera hur de olika etiska perspektiven speglas i lärarnas professionsetik och hur eventuella motsättningar mellan dessa hanteras. I professionsetiken framgår det att eleven alltid ska vara i centrum med en betoning på en klientorientering samtidigt som läraren ska arbeta med vetskap om hur lärarens arbete påverkar samhället och medborgarna. Fjellström reflekterar över vem som egentligen är klienten – är det stat och kommun som både betalar och definierar lärarnas uppdrag eller är det eleverna?

Vidare skriver Fjellström att lärarna i sin professionsetik ska upprätthålla förtroendefulla relationer och inte lämna ut information om elever om det inte gagnar eleven. Han ifrågasätter vem som avgör vad som är eleven bästa och reflekterar över om det är lärare eller eleven? (Ibid.).

Lärarna ska vidare ta ansvar för att stötta eleverna i deras personliga utveckling och Fjellström funderar på om det då blir lärare som ska ha detta avgörande? I moraliska frågor ska läraren utgå från en vetenskaplig kunskapsbas och beprövad pedagogisk erfarenhet men Fjellström anser inte att detta är tillräckligt eftersom det inte är en ”moraliskt tillförlitlig auktoritet.” (Ibid.).

I lärarnas professionetik framgår det även att de ska engagera sig mot handlingar i skola och samhälle som kan skada eleverna. Detta innebär att lärare får ett omsorgsansvar över eleverna vilket aktualiserar behovet av lärarnas egenetik. Dessutom ingår det att lärarna ska reflektera över läraruppdraget i relationen till yrkesetiska principer. Fjellström anser att principerna är utopiska och bör heller inte förväntas att alltid kunna bistå med vägledning i alla situationer (Ibid.).

Gren (2001 s, 30) skriver att de etiska värden som lärarnas styrdokument bygger på är viktiga eftersom de avgör vilket förhållningssätt läraren ska ha till verksamheten. Det råder dock olika tolkningar av vad dessa värden ska ha för innebörd. Värdena har dessutom en hög målsättning vilket kan medföra att de känns som omöjliga att konkretisera och kan komma att väljas bort av den anledningen. Hon betonar att lärare dock inte får låta egna personliga tolkningar ge innebörd åt värdena eftersom det ingår i lärarnas roll att etiskt reflektera och ge dessa värden substans utifrån de styrdokument som finns.

Vidare skriver Gren (2001 s, 34–35) att det är blir svårt att arbeta som lärare om det finns för stora skillnader mellan egenetiken och etiken som läroplanerna vilar på. Om det finns en stor skillnad behöver denna uppmärksammas och bearbetas. Hon är positiv till att det finns etisk vägledning i form av yrkesetiska råd och professionetik men anser att detta behöver diskuteras i större utsträckning. Hon skriver även att hon förstår att det kan riktas kritik mot professionsetiska råd eftersom de är generellt skrivna. Det är viktigt att se hur dessa förankras och används av lärarna i verkligheten eftersom det är då som de blir legitima.

5 Operationaliseringar

Uppsatsen kommer att undersöka lärarnas etiska dilemma genom etiktrappan, pliktetik samt konsekvensetik. Nedan följer en redogörelse för hur begreppen använts i undersökningen.

Enligt Gren (2001 s, 34) är förvaltningsetiken och lärarnas professionsetik snarlika varandra. Undersökningen kommer därmed inte att inkludera förvaltningsetiken då den inte ger undersökningen mervärde. Undersökningen kommer att utgå från professionsetik, egenetik och pliktetik samt konsekvensetik.

Professionsetik bygger på de speciella styrdokument som lärare har. I undersökningen används denna för att redogöra för när lärarna problematiserar lagen utifrån yrkesetiska grunderna för professionen. Egenetiken kommer i uppsatsen att redogöra för lärarnas personliga moraliska övertygelser när de problematiserar lagen. Pliktetiken är lärarnas övertygelse om att de bör agera enligt sin yrkesetik oavsett hur det förhåller sig till egenetiken. Konsekvensetiken är lärarnas övertygelse om att de bör väga in konsekvenserna i deras agerande. Uppsatsen har klassificerat intervjupersonernas svar efter vilken etik som är mest övervägande i uttalandet, detta gäller framförallt vid uttalanden som gränsar till annan etik. I figur 1.1 presenterar en matris som använts för att klassificera lärarnas etiska dilemma. Syftet med matrisen är att sammanfatta och tydliggöra resultatet av lärarnas kritik gentemot gymnasielagen utifrån de tidigare presenterade etiska utgångspunkterna.

	<i>PLIKTETIK</i>	<i>KONSEKVENSETIK</i>
<i>Professionsetik</i>		
<i>Egenetik</i>		

Figur 1.1 Egen matris över etiska perspektiv

6 Resultat

Nedan är en presentation av lärarna som intervjuades och inom vilket ämne de arbetar. För att säkerställa deras anonymitet presenteras de med en s.

Intervjuperson A.:	arbetar på ett introduktionsprogram
Intervjuperson B.:	arbetar på språkin introduktion
Intervjuperson C.:	arbetar på ett nationellt program
Intervjuperson D.:	arbetar på introduktionsprogram
Intervjuperson E.:	arbetar på ett yrkesprogram

6.1 Professionsetik och pliktetik

Under intervjuerna framkom det lärare som problematiserar gymnasielagen utifrån sin professionsetik och pliktetik.

När intervjuperson C reflekterar över vilken roll som lärarna kommer att få vid betygssättning och närvarorapportering svarar intervjupersonen följande

När det kommer till betygssättningen har jag utgått ifrån vad eleven presterat för det är ändå det jag måste göra. Oavsett för annars kommer det att ifrågasättas och jag försöker göra så mycket jag kan. Jag har inte haft problemet, eller gett ett bättre betyg för att det ska öka förutsättningarna. Utan jag har gett vad eleven förtjänat och det har aldrig varit icke-godkänt än så länge. Som tur är så har jag inte ställts inför det dilemma.

(Intervjuperson C)

Intervjupersonen säger att det är svårt med närvarorapportering och betygssättning när det finns en vetskap om att eleverna mår psykiskt dåligt. När ovannämnda intervjuperson utvecklar hur dilemma ser ut i praktiken, uppger denna vikten av att eleverna har rätt förutsättningar för att kunna klara av skolan och att lärare är tydliga med vilka dessa förutsättningar är. Alla har möjlighet att klara av skolan och om det inte går vid första försök så finns det omprov samt extra prov som eleven får möjlighet att göra. Intervjupersonen berättar att det finns elever som är oroliga för att de inte kommer att klara av skolan och att de kommer utvisas. In-

tervjupersonen försöker då lugna eleverna med att det alltid finns en extra möjlighet. Det är viktigt för intervjupersonen att vara tydlig med reglerna som finns för att kunna ge rätt möjligheter till de nyanlända eleverna (Intervjuperson C).

En återkommande kritik mot den nya gymnasielagen är de nyanländas förutsättningar för att vara i och klara av skolan. Detta har berört många lärare eftersom en del av lärarnas professionsetik är att ta ansvar för elevens kunskap, stötta de i sin personliga utveckling och skapa goda förutsättningar för elevens lärande (Läraryrket 2014).

Detta bekräftas även i en debattartikel där lärare skriver om att de har elever som kommer att beviljas TUT med eventuell förlängning av uppehållstillståndet. Vissa av eleverna är födda i länder utan fungerande skolsystem eller saknar tidigare studievana. Trots detta förväntas eleverna genom snabb inlärningstakt uppnå samma kunskapsmål som ordinarie elever. Om eleverna inte har nått kunskapsmålen och närvarokravet efter förlängningen kan dessa komma att utvisas (Wallin – Nekoian – Mert 2017).

Ordförande för läraryrket skriver att det är orimligt att förvänta sig att elever som till följd av TUT, lever sitt liv i ovisshet ska kunna fokusera på inlärning. Trots detta gör lärarna, med sin professionsetik som grund allt de kan för att ge de nyanlända eleverna så bra förutsättningar som möjligt (Åstrand 2017).

I en artikel av Wallström (2018) skriver han om en lärare som arbetar på språkintrouktion som bekräftar uppfattningen om att den nya gymnasielagens krav på närvarorapportering är orättvis. Läraren har hand om elever som dels har PUT och dels har TUT. De som har PUT är mer motiverade och har bättre förutsättningar medan de som endast har TUT mår psykiskt dåligt. För dessa elever handlar det om att ens kunna ta sig till skolan.

Intervjuperson B reflekterar över huruvida den nya gymnasielagen ger alla jämlika förutsättningar att lyckas i skolan

Likvärdig skola för alla och så här, det ska det vara. De kan ju helt enkelt inte lika bra svenska som vi nu kräver för en svensk elev som ska ha ett E. Det kräver ju vissa grejer, att kräva exakt samma sak av de är inte så lätt.

(Intervjuperson B)

Ovannämnd uppfattar att det endast gjorts små förändringar för att anpassa skolgången till de nyanlända eleverna, samtidigt som kraven på de är lika de samma som för andra elever. Intervjuperson B säger vidare att det kan vara svårt med betygssättningen just för att de nyanlända eleverna inte har samma förutsättningar att klara av ett nationellt prov i svenska språket. I intervjun anser intervjupersonen att det kanske bör ses över huruvida dessa elever verkligen behöver ha E i betyg för att gå på gymnasiet eller huruvida de nyanlända eleverna behöver godkänt i alla moment för att kunna påbörja gymnasiet. Vid frågan om hur det skiljer sig mellan de ordinarie eleverna kontra de nyanlända eleverna hänvisar intervjupersonen till att de nyanlända eleverna har svårare med svenska språket.

Vid frågan om intervjupersonen anser att det bör göras en annan bedömning på de nyanlända eleverna kontra de ordinarie eleverna uppger intervjupersonen att skolan bör ge de nyanlända en reell chans att faktiskt lyckats med sin skolgång. Dessutom undrar intervjupersonen över huruvida den nya gymnasielagen ger jämlika möjligheter.

Vi har ju alla typer av elever, de elever som gått på xxx eller något sådant och aldrig gått i skolan och dessutom har analfabet. Att då ens få en plats i gymnasiet, det är ju nästan omöjligt. Så gymnasielagen slår ju på något sätt ut de som är sämst, som har sämst förutsättningar från början, det kan jag tycka är ju fel. Vi har ju elever som är jätteengagerade och kommer varenda dag men de inte nog stark eftersom de inte har rätt bakgrund att lära sig saker och ting. Det där känner jag ju, hur ska det gå för de? Det är ju nästan hopplöst.

(Intervjuperson B).

Vid förfrågan om hur intervjupersonen ställer sig till att lärarna kan komma att påverka elevernas möjligheter till uppehållstillstånd svarar denne

Jag ser inte att jag har någon stor roll i just det att påverka uppehållstillståndet på det sättet än annat att jag gör mitt bästa som lärare för att lära de svenska och lära de att trivas i svenska skolan.

(Intervjuperson B)

Läraryrket skriver att lärare bör hållas utanför myndighetsbeslut som rör andra politiska områden än de utbildningspolitiska. De måste få utrymme att lägga sitt fokus på att utföra de uppgifterna läraren är till för – det vill säga undervisningen. Det blir mycket problematiskt när lärare plötsligt blir indragna i enskilda elever asylprocesser och uppehållstillstånd. Detta är migrationsverkets ansvar och inte lärarnas. Det är även Migrationsverket som ska se till rättssäkerheten i enskilda asylärenden. Migrationspolitiska beslut ska utgå från asylskäl och inte från huruvida en enskild elev närvarat vid lektioner eller klarat av en utbildning (Yttrande Ju2018/00750/L7).

6.2 Professionsetik och konsekvensetik

Denna kategori utgörs av utsagor där intervjupersonerna hänvisat till sin professionsetik och sin roll som lärare och sedan problematiserat utifrån konsekvensetiken.

I en debattartikel (Tenfält 2018) intervjuas en lärare som problematiserar att närvarorapporteringen ska ligga till grund för fortsatt uppehållstillstånd. Eleverna mår dåligt och det är inte alltid skälen till frånvaron går att dokumentera. Detta gör att lärarna hamnar i ett professionsetiskt dilemma. Den intervjuade läraren

uppger följande ”vi vill göra vårt jobb och göra det rätt, men vi vill ju inte att någon ska dö på grund av det.” (Tenfält 2018).

Intervjuperson A uppger att lärare inte kan sätta betyg enbart av moraliska skäl och säger att de inte får sätta betyg hursomhelst men att det blir svårt när lärarna har vetskap om konsekvenserna av betygsättningen. Intervjupersonen uppger att den situationen redan existerar i skolan. Det finns elever som vill ha ett godkänt betyg eftersom de inte vill gå på Komvux. Situationen med de nyanlända är mycket allvarigare eftersom, här kan betyget leda till utvisning. Intervjupersonen påtalar under intervjun att lärare inte får sätta betyg hursomhelst, intervjupersonen betonar samtidigt dilemmat som uppstår när det finns en vetskap om konsekvenserna av betygsättningen.

Intervjuperson B säger att eleverna behöver ha minst åtta godkända betyg för att börja gymnasiet. Lärarna försöker att få ihop åtta betyg så snabbt som möjligt men menar att detta får konsekvenser för eleverna i nästa utbildningssteg. När lärarna sätter godkända betyg utan att eleverna har med sig tillräckliga kunskaper blir det problematiskt för eleverna att kunna klara av vidare studier.

I en av debattartiklarna (Wallin – Nekoian – Mertz 2017) skriver lärare att de redan idag har makt att påverka elevers framtid i samband med betygssättningen. Nu förväntas lärarna sätta betyg med vetskapen om vilka konsekvenser detta får. De skriver vidare att elever som får godkända betyg får leva i fred i Sverige medan de som inte får godkända betyg skickas tillbaka till ett land som Utrikesdepartementet avråder folk att åka till.

Intervjuperson D tror inte att någon lärare kommer att ställa upp på att ge betyg om det innebär att en elev får stanna eller inte beroende på betyget. Intervjupersonen anser inte att det rimmar med lärarnas uppdrag. Som lärare är de skyldiga att sätta betyg som överensstämmer med elevens kunskaper i relation till kursens kunskapskrav. Dessutom ingår det i lärarnas profession att skapa förtroendefulla relationer med eleverna. Intervjupersonen funderar över hur detta kan samvariera med att de sedan ska sätta ett underkänt på en elev med vetskapen om konsekvenserna. Sedan ska läraren må dåligt i vetskapen att de varit delaktiga i en utvisning. Intervjupersonen uppger att det blir en etisk fråga. Intervjupersonen uppger att ”vi måste ju gå efter våra chefer och efter skolverkets bestämmelser. Så ska man sen blanda in om folk får stanna eller inte om de får godkänt. Det är inte vårt jobb.” (Intervjuperson D).

Intervjuperson C påpekar det positiva med att eleverna får en ny chans att få vara kvar i skolan om eleverna anstränger sig. Samtidigt bygger detta på en fortsatt stor osäkerhet för framtiden. Det är svårt att motivera eleverna att gå i skolan och att eleven ska anstränga sig och göra sitt bästa samtidigt som det finns en överhängande risk för att eleven ändå blir hemskickad i slutändan.

Vidare uppger intervjuperson C följande

Det kan vara som så att man kanske måste stötta lite mer för det här är elever som har en enorm börda på sig, det gäller att prestera så har man en större chans att vara kvar - kanske. Det är det jag kan göra. Men just det här med...Vad gäller betygsättningen så blir det väldigt svårt faktiskt. För till viss del, jag har haft ämnen eller kurser där jag inte behövt sätta betyg som tur är men då har det handlat om närvaro och då blir det... hm, hur ska jag nu göra det

här med närvaron egentligen. När jag vet att eleven mår psykiskt dåligt på grund av just lagen utav ovisshet.

(Intervjuperson C)

När intervjuperson D reflekterar över lärarnas roll i gymnasielagen uppger intervjupersonen att lagen är problematiskt ur flera synpunkter, vem ska göra vad och hur blir konsekvenserna av de olika handlingarna. Intervjupersonen har varit i kontakt med beslutsfattande aktörer men dessa har enbart hänvisat till skollagen vilket intervjupersonen tycker är problematiskt.

Det kan ju inte vara så att vi överhuvudtaget ska ha med något sådant att göra. Att vi i slutändan ska bestämma vilka som ska vara kvar. Vi sätter betyg efter vårt regelverk, det kan bli risk att det blir jäv om det ska vara så att det beror på om eleven får godkänt eller inte om den ska få stanna. Det är här är bara, jag pratar utifrån stort nu alltså jag tänker utifrån framtiden.

(Intervjuperson D)

Intervjuperson D utvecklar detta vidare och säger att det inte står i skollagen att de behöver redogöra en elevs närvaro för en annan myndighet. Lärare måste det som står i lagarna och reglerna och som lärare har de ett uppdrag att lära ut och få genomströmning av elever. Detta uppdrag kan de inte frångå men om lärare ska börja ta in andra ansvarsområden som inte har med lärarnas uppdrag att göra så får lagarna och reglerna skrivas om.

6.3 Egenetik och konsekvensetik

I denna kategori tillhör uttalanden som problematiserar gymnasielagen utifrån lärarnas egenetik och de konsekvenserna som lagen får.

Ordförande i lärarförbundet skriver att det finns en oro kring konsekvenserna av gymnasielagen, detta kan komma att sätta lärarna i ett dilemma eftersom en lärare som underkänner en elev också beslutar om huruvida eleven blir utvisad (Åstrand 2017).

Intervjuperson E uppger dilemmat har varit aktuellt där en elev hade godkänt i alla kärnämnen utom i intervjupersonens undervisningsämne. Intervjupersonen kände sig manad att ge eleven godkänt trots att eleven inte uppnått kriterierna för godkänt. Anledningen till detta är att intervjupersonen känner en oerhörd makt över elevens liv och möjligheter att få stanna kvar i Sverige. Vid fråga om intervjupersonen upplever att fler lärare känner sig frestad av att sätta godkänt trots att godkända kriterier inte är uppnådda svarar intervjupersonen att det är en

förhoppning att lärare funderar över det alternativ eftersom det är mycket som står på spel för dessa elever.

Intervjupersonen utvecklar detta vidare:

Det handlar ju om elevens framtid i Sverige och det handlar om att eleven ska bli tillbakaskickad till krig och elände så är det bättre med ett E. vad är ett E? Då är det bättre att bara sätta ett E när det handlar om så allvarliga saker. Så tänker jag. Vissa tycker kanske att det är oetiskt sådär och tycker att man ska go by the book men man får tänka på hur mycket makt man har i sina händer.

(Intervjuperson E)

Intervjuperson A uppger i sin intervju att lärare frestas att sätta ett godkänt betyg för att de nyanlända eleverna inte ska utvisas. Intervjupersonen skulle själv helst sätta ett E om en elev ligger mellan två betyg, speciellt när han vet vilka konsekvenser betyget får för dessa elever.

I en debattartikel (Wallin – Nekoian – Mertz 2017) skriver lärare att lagen försätter lärare i en situation som sträcker sig från över professionetik och lärarnas personliga övertygelser. Lärarna har övervägt att vidta dramatiska åtgärder vid betygsättning av de nyanlända eftersom vill vara om de ska vara en bidragande orsak till att deras egna elever ska utvisas.

7 Analys

De intervjupersoner som utgått från sin professionsetik och pliktetik vidhåller att det är viktigt att behandla eleverna lika i enlighet med principen om att "Det som är rätt för en person är rätt för alla under samma omständigheter." (Lundquist 1991 s, 14).

Gren (2001 s, 183) skriver att för de som drivs av pliktetiken är det inte känslorna eller konsekvenserna som är det centrala, det handlar om att vara opartisk och neutral vilket bekräftades av intervjupersonerna som tillhörde kategorin professionsetik/pliktetik. Dessa intervjupersoner uttalade sig inte lika förekommande som de andra kategorierna, utifrån egna känslor när de pratade om den nya gymnasielagen eller konsekvenserna av den. De utgick främst utifrån vad som förväntas av de i deras profession.

Gren (2001 s, 183) skriver vidare att de som utgår från konsekvensetiken förespråkar att maximera de goda konsekvenserna utifrån utilitarismen. Detta innebär att det är tillåtet att ibland avvika från principen om konsekvenserna av detta blir goda. Detta bekräftas av de som problematiserat den nya gymnasielagen utifrån sin egenetik och konsekvensetik. Där har det funnits en förståelse för att lärarna har principer att följa men där konsekvenserna av att sätta godkänt kan upplevas som bättre än om de följer principerna. Det har handlat om att lärare anser det moraliskt korrekta att sätta ett godkänt betyg även om en elev inte uppnår godkänt - principen blir mindre framträdande när konsekvenserna är så allvarliga som en utvisning.

I teoriavsnittet diskuteras att distinktionen mellan konsekventialism och pliktetiken inte alltid är så självklar som vid första anblick. I uppsatsens resultat har detta bekräftats då de intervjuade inte enbart uttalar sig utifrån konsekvensetik eller pliktetik. Även om det går att se att vissa uttalar sig mer utifrån en etik så har majoriteten förflyttat sig mellan de olika etiska perspektiven. Det förekommer uttalanden som utgår i en etik utan en tydlig skiljelinje till annat etiskt perspektiv. Det finns även intervjupersoner som uttryckt att de vet om att de borde utgå från professionsetik men uttryckt att det är svårt att inte utgå från sin egenetik. Detta bekräftar den otydliga skiljelinjen mellan deontologi och teleologi samt plikt och konsekventialism. När en intervjuperson reflekterar över lärarnas roll i lagen uppger denne följande "man är inte mer än människa men det gäller att försöka vara professionell i det hela." (Intervjuperson C).

En av de intervjuade (intervjuperson B) uppger det går att avvika från neutralitetsprincipen när det gäller kraven på de nyanlända eleverna och göra annorlunda bedömningar för att ge dem rätt förutsättningar. Detta går att knyta an till Roger Fjellströms exempel och resonemang om att det kan bli problematiskt att tillämpa neutralitetsprincipen när inte alla elever har jämlika förutsättningar.

Detta aktualiserar även den samtida debatten om huruvida det bör införas betyg efter behovsprincipen istället.

I Colneruds studie (2005) framkom det att lärarnas moraliska stress byggde på dels yttre faktorer såsom regler och dels på inre faktorer såsom personliga övertygelser och dilemman däremellan. I denna undersökning bekräftas detta delvis. För trots att intervjupersonerna rör sig mellan olika etiska perspektiv har det dock framkommit i undersökningen att majoriteten av de intervjuade och debattartiklarna problematiserar den nya gymnasielagen utifrån sin professionsetik och att det blir svårt för lärarna att följa sin pliktetik. Det handlar om att de upplever att gymnasielagen begränsar deras möjligheter som lärare att ge de nyanlända eleverna rätt förutsättningar för att kunna klara av skolan.

Pressman – Wildavsky (1984 s, 102) skriver att roller, ansvarsområden och konflikter är en vanlig del av implementeringsproblemet och lärarna har i resultatet påvisat att de upplever en otydlighet i vilken roll de ska ha i betygsättningen och hur den ska samvariera med andra etiska perspektiv som de har att förhålla sig till.

Några intervjupersoner uttalar sig om lagen utifrån sin roll som lärare och problematiserar de konsekvenserna detta innebär för eleverna. I de fallen har det handlat om att de dels är positivt att eleverna får nya möjligheter att studera och att få stanna kvar i Sverige. Samtidigt kan det resultera i att de nyanlända lever i en tillfällig trygghet med oviss framtid där de ändå kan komma att utvisas till slut. Intervjupersoner har även problematiserat gymnasielagen utifrån sin egenetik och hänvisar till medmänsklighet och det faktum att de vet om vilka konsekvenserna blir för de nyanlända eleverna när de inte får godkänt.

Läraryrket skriver i sitt remissvar (Yttrande Ju2018/00750/L7) att de välkomnar gymnasielagen just därför att den har sin utgångspunkt i medmänsklighet för de nyanlända eleverna. De skriver även att det är svårt för lärarna att vara opartiska och neutrala i sin bedömning av eleverna när lärarna vet vilka konsekvenser detta får för eleverna Detta stämmer med Fjellströms argumentation (2002b s, 78) om att det blir svårt för lärare att sätta ett betyg när det finns en vetskap om negativa konsekvenser.

För att sammanfatta detta redogörs lärarnas etiska utgångspunkter utifrån etikmatrisen figur 1.2.

	<i>PLIKTETIK</i>	<i>KONSEKVENSETIK</i>
<i>Professionsetik</i>	x	x
<i>Egenetik</i>		x

Figur 1.2. Egen matris över lärarnas etiska dilemman.

7.1 Sammanfattning av analys

Det som varit mest framträdande i lärarnas problematisering av gymnasielagen är att lärarna upplever att de nyanlända eleverna inte får tillräckligt med förutsättningar för att kunna klara av godkända betyg, detta kan vara allt ifrån att de inte har tidigare studievana, att de inte kan språket eller deras psykiska hälsa. Lärarna har främst problematiserat den nya gymnasielagen utifrån deras professionetik och lärarnas möjligheter att kunna göra det rätt och följa sin professionsetik utifrån de förutsättningar som finns.

Andra har uttalat sig om gymnasielagen utifrån medmänskliga skäl och får svårt att bortse från sin egenetik och sina egna personliga övertygelser när de möter elever som mår psykiskt dåligt och som är i stort behov av stöd och vägledning. Det finns de som förespråkar att lärarna ska få större utrymme att väga in konsekvenser i sina bedömningar alternativt att det görs bedömningar efter en behovsprincip.

8 Diskussion

8.1 Metoddiskussion

Denna uppsats har bara berört en liten del av lagen och gjort begränsningar i perspektiv och urval. Resultatet kan inte generaliseras till att representera hela lärarkåren utan enbart till de som blivit intervjuade och det material jag haft tillgång till. Om det hade funnits mer tid hade fler intervjuer kunnat genomföras antingen enbart fokuserat på ett program eller göra en jämförande studie mellan olika program. Hur hade resultatet blivit om uppsatsen enbart intervjuat lärare på språkintröduktion eller på nationella program?

Genom att intervjuva olika kategorier av lärare och på olika program har uppsatsen dock kunnat påvisa en mer generell bild av de etiska dilemman och olika utgångspunkter för att besvara frågeställningen "Vilka etiska dilemman upplever lärarna i implementeringen av gymnasielagen". Trots de få intervjuerna har uppsatsen haft tillräckligt med material att bearbeta för att kunna besvara frågeställningen. Om det hade funnits mer tid hade det även varit av intresse att genomföra en enkätundersökning för att kvantitativt studera frekvensen av en specifik etik eller inställning gentemot den nya gymnasielagen.

8.2 Resultatdiskussion

I uppsatsen har lärarnas olika etiska perspektiv behandlats och analyserats. Detta har kompletterats med två etiker från normativ etikteori: pliktetik och konsekvensetik. Genom att använda de etiska perspektiven som lärarna har att förhålla sig till har uppsatsen kunnat redogöra för och öka förståelsen för lärarnas etiska dilemma kopplat till den nya gymnasielagen. Det som har lyfts fram av tidigare forskning och av analysverktygen är att lärare har många lojaliteter med medföljande etik att förhålla sig till. Förekommande är att de olika etiska perspektiven är generellt utformade och kan vara svåra att tillämpa i praktiken. När det kommer till lärarnas betygssättning och bedömningar är det tydligt att de måste arbeta utifrån neutralitetsprincipen och vara sakliga i sina bedömningar. Detta innebär även att lärare inte får väga in andra omständigheter än det eleven

presterat. Samtidigt är det en del av läraren roll att utveckla och stötta eleven personligt. Hur ska läraren, med vetskap om negativa konsekvenserna neutralt kunna sätta betyg och samtidigt uppfylla kriteriet att utveckla och stötta eleverna? Fjellström problematiserar professionsetikens riktlinjer som ibland är motsägelsefulla vilket bekräftas av uppsatsens resultat.

Regeringen och Migrationsverket förutsätter dock att lärarna ska fortsätta göra sitt arbete och utan att väga in konsekvenserna av lärarnas betygssättning. Trots detta påvisar resultatet utifrån debattartiklar, remissvar och intervjuer är att det är svårt för lärarna att förhålla sig neutralt och enbart följa lagar och regler utan att ta hänsyn till de nyanlända eleverna och vad de själva anser är moraliskt korrekt att göra.

Uppsatsen bekräftar även att det kan vara svårt för lärare att förhålla sig till eleverna neutralt och opartiskt eftersom de upplever att det inte alltid är tillämpligt med att behandla alla elever lika. Detta problematiserar inte sällan ur perspektivet att alla elever inte har samma förutsättningar och att det i avvikande fall bör göras bedömningar utifrån en behovsprincip där eleven förutsättningar ska vägas in.

Det verkar råda en diskrepans mellan vad lärarnas överordnade vill att lärarna ska göra i relation till vad lärarna upplever är möjligt utifrån vilja eller regler att utföra. Detta skulle även kunna sammanfattas med Lipskys resonemang om att de flesta organisationerna är alldeles för komplicerade för att enbart kunna styras med precisa regler utan att ta hänsyn till hur verkställarna förhåller sig. Även om lärarna är medvetna om sin professionetik finns det tendenser som påvisar att de inte kommer att sätta betyg med professionsetiken som grund. Detta är dock en förutsättning om den nya gymnasielagen ska fungera såsom det är tänkt.

Det som uppsatsen bidragit till är att påvisa att lärarna upplever ett etiskt dilemma i implementeringen av gymnasielagen och att detta, om det inte uppmärksammas kan leda till ett implementeringsproblem.

8.3 Avslutande ord

Det finns idag inte mycket forskning kring lärarnas roll i den nya gymnasielagen eftersom lagen är ny. Det finns dock en del forskning som berör lärarnas etiska dilemman och lärarnas olika relationer med tillhörande etiska utgångspunkter som kan vara motsägelsefulla. I arbetet med uppsatsen har en återkommande förfrågan varit att i större utsträckning diskutera lärarnas etiska dilemman som de möter i sin profession. Förhoppningen med denna uppsats har varit att få bidra till de vidare diskussioner och reflektioner dels kring den nya gymnasielagen och dels kring lärarnas roll i den.

9 Vidare forskning

Det finns mycket outforskat kring den nya gymnasielagen. Många av lärarna jag pratat med har uppgett att de känner en oro kring processerna som ungdomarna genomgår även utanför skolan. Det har till exempel handlat om integration, bostad och socialt stöd. Det hade varit intressant att göra en studie om gymnasielagen utifrån de nyanländas perspektiv. Denna studie har endast omfattat lärarnas roll men det detta hade förslagsvis kunnat göras med en form av systemteoretiskt studie eller utifrån ett nätverksperspektiv. På så sätt hade det gått att en helhetsbild kring de olika processerna och de olika aktörerna som en enskild nyanländ berörs av för att kunna få ett uppehållstillstånd enligt den nya gymnasielagen.

1 Referenser

1.1 Intervjuer

<i>Intervjuperson</i>	<i>Datum för intervju</i>
A	7 december 2018
B	10 december 2018
C	10 december 2018
D	12 december 2018
E	21 december 2018

1.2 Offentliga källor

Betänkande 2017/18:FiU49 = Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd. Stockholm: Finansdepartementet
Prop. 2015/16:174 = Tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige. Stockholm: Justitiedepartementet
SFS 2017:35 = Lag om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå
Yttrande Ju2018/00750/L7 = Yttrande över lagrådsremiss Ny möjlighet till uppehållstillstånd. Stockholm: Justitiedepartementet

1.3 Litteratur

Alm, Fredrik – Colnerud, Gunnel, 2010. Betygsfallor I lärarens vardag.
[Elektronisk] *Pedagogiska magasinet* <https://pedagogiskamagasinet.se/betygsfallor-i-lararens-vardag/> (Hämtad 6 januari 2019)
Bengtsson, Hans, 2012. *Offentlig förvaltning: att arbeta i demokratins tjänst*. 2 uppl. Malmö: Gleerup.

- Colnerud, Gunnel, 2015. "Moral stress in teaching practice". *Teachers and Teaching: theory and practice*, vol. 21, s. 346–360.
- Deleon, Linda –Deleon, Peter, 2002. "What Ever Happened to Policy Implementation? An Alternative Approach.", *Journal of Public Administration Research and Theory*, vol. 4, s. 467–492.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2012. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Fjellström, Roger, 2002a. Lärarnas sammansatta etik. [Elektronisk] *Pedagogiska magasinet*. <https://pedagogiskamagasinet.se/lararyrkets-sammansatta-etik/> (Hämtat 2019-01-06)
- Fjellström, Roger, 2002b. "Betygssättande etik". *Att bedöma eller döma. Tio artiklar om bedömning och betygssättning*. s 77–91. Skolverket.
- Friedman, L., Barry, 2008. "Policy Analysis as Organizational Analysis." I Robert E., Goodin– Michael Moran – Martin Rein (red.) [Elektronisk] *The Oxford Handbook of public policy*, vol.6. Tillgänglig: <http://www.oxfordhandbooks.com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/oxfordhb/9780199646135.001.0001/oxfordhb-9780199646135-e-10> (Hämtat den 7 januari 2019)
- Gren, Jenny, 2001. *Etik i pedagogens vardagsarbete*. Stockholm: Liber
- Kvale, Steinar – Brinkmann, Svend, 2014. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Lundquist, Lennart, 1991. *Etik i offentlig verksamhet*. Lund: Studentlitteratur
- Läraryrkesförbundet, 2014. *Yrkesetiska principer för lärare*. [Elektronisk] Hämtad från <https://www.lararforbundet.se/artiklar/yrkesetiska-principer-for-larare> (Hämtad 2019-01-03)
- Läraryrkesförbundet. 2017. *Lärarnas yrkesetiska råd uttalar sig om gymnasielagen*. [Elektronisk] <https://www.lararforbundet.se/avdelningar/stockholm/artiklar/lararnas-yrkesetiska-raad-uttalar-sig-om-gymnasielagen> (Hämtad 5 januari 2019)
- Migrationsverket, 2018. *Upphållstillstånd för dig som har sökt asyl* [Elektronisk] <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Upphallstillstand-for-gymnasiestudier/Nya-gymnasielagen-1-juli-till-30-september.html> (Hämtad 2019-01-03)
- Pressman, L. Jeffrey – Wildavsky, Aaron, 1984. *Implementation*. University of California Press.
- Quong, Jonathan, 2018. "Consequentialism, Deontology, Contractualism, and Equality", I Serena, Olsaretti, (red.) [Elektronisk] *The Oxford Handbook of Distributive Justice*. Oxford University Press. Tillgänglig: <http://www.oxfordhandbooks.com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/oxfordhb/9780199645121.001.0001/oxfordhb-9780199645121-e-29?rskey=3Zvq1y&result=1> (Hämtad 26 december 2018).
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber.

- Tenfält, Torbjörn, 2017. Ny lag om uppehållstillstånd kan sätta lärare i svårt läge. [Elektronisk] *Lärarnas tidning*. <https://lararnastidning.se/ny-lag-om-uppehallstillstand-kan-satta-larare-i-svart-lage/> (Hämtad 2019-01-03)
- Tenfält, Torbjörn, 2018. Tärande arbetsmiljö för lärare på språkintröduktion. [Elektronisk] *Lärarnas tidning*.
<https://lararnastidning.se/tarande-arbetsmiljo-for-larare-pa-sprakintroduktion/>
(Hämtad 21 december 2018)
- Tännsjö, Torbjörn, 2012. *Grundbok i normativ etik*. 2 uppl. Stockholm:Thales.
- Wallin, Cecilia – Nekoian, Fabian. – Mert. Sezen, 2017. Hjälp oss i kampen för amnesti, Lärarförbundet!, [Elektronisk] *Lärarnas tidning*.
Hämtat från <https://lararnastidning.se/hjalp-oss-i-kampen-for-amnesti-lararforbundet/> (Hämtad 21 december 2018)
- Wegrich, Kai, 2016. “Jeffrey L. Pressman and Aaron B. Wildavsky”, I Martin Lodge, Edward C. Page, and Steven J. Balla, (red.) [Elektronisk] *The Oxford Handbook of Classics in Public Policy Administration*, vol 7. Tillgänglig: <http://www.oxfordhandbooks.com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/oxfordhb/9780199646135.001.0001/oxfordhb-9780199646135-e-10?rskey=VXezzK&result=1> (Hämtad den 20 december 2018)
- Wallström, Martin, 2018. Nya gymnasielagen pressar lärare – vägledning utlovas. [Elektronisk] *Lärarnas tidning*.
<https://lararnastidning.se/nya-gymnasielagen-pessar-larare-vagledning-utlovas/>
(Hämtad 2019-01-03)
- Åstrand, J. Johanna, 2017. Replik: Vi gör allt vi kan för de nyanlända och deras lärare. [Elektronisk] *Lärarnas tidning*.
<https://lararnastidning.se/replik-vi-gor-allt-vi-kan-for-de-nyanlanda-och-deras-larare/> (Hämtad 21 december 2018)

2 Bilaga 1 – intervjuguide

Bilaga 1.

Intervjuguide

Kort information om gymnasielagen: Till följd av Migrationsverkets långa handläggningstider fick några av de ensamkommande barnen nya möjligheter till uppehållstillstånd. Debatten har delvis handlat om att lärarnas betygssättning och/eller närvarorapportering kan komma att ligga till grund för fortsatt uppehållstillstånd. Det som är av intresse i denna intervju är att få med er lärares tankar och reflektioner kring implementeringen av den nya gymnasielagen. Samtalet kommer att spelas in men endast för mina egna anteckningar när jag ska transkribera intervjun. Du kommer vara anonym i uppsatsen.

Bekräftar för-och efternamn

Vilket program/verksamhetsområde arbetar du inom?

Vad är din befattning

Hur många år du varit verksamma i den befattningen

Hur har du kommit i kontakt med gymnasielagen?

Hur tror du att den kan komma att påverka ditt och/eller skolans arbete?

Hur är ditt generella intryck av gymnasielagen?

Vilka eventuella för- och nackdelar tänker du att lagen har?

Finns det någonting mer du vill ta upp eller lägga till?